

A FORDÍTÓI FELELŐSSÉG

THE TRANSLATOR'S RESPONSIBILITY

ILLÉS MÁRIA¹

Absztrakt: Amikor az olvasó kezébe vesz egy fordításban megjelent könyvet, elsősorban a szerző könyvét veszi kézbe. A fordító személye csak akkor kerül előtérbe, amikor a fordítás nem megfelelő minőségű. Ilyen jellegű fordítási hibákat vizsgáltam Ruediger Dahlke német orvos, pszichoterapeuta, könyvszerző és Thorwald Dethlefsen német pszichológus, pszichoterapeuta, könyvszerző magyar fordításban megjelent művei közül tízben, amelyek különböző fordítók munkái. A hibákat a magyar fordítás felől vizsgáltam, mindenkor egybevetve azt az eredetivel. A vizsgált könyvekben észlelt hibák széles skálán mozognak: a betűelhelyezéstől, a helyesírási hibáktól kezdve a szó- és mondat szintű fordítási nehézségeken át egészen a félrefordításig, sőt vannak, amelyek ezen is túlmutatnak. Ez felveti a fordító, az esetleges lektor és a kiadó mindenkor felelősségét. A tanulmány célja rámutatni az egyes szereplők felelősségére.

Kulcsszavak: *fordítás, fordítástechnika, fordítói, kiadói felelősség, fordítási hibák, hibatípusok, fordításkritika*

Abstract: When the reader opens a book translated from another language, he/she primarily thinks about it as the author's work. The reader only thinks about the translator if the translation is not of adequate quality. I have investigated such translation problems in ten of the works published in Hungarian translation written by Ruediger Dahlke German author, physician and psychotherapist and Thorwald Dethlefsen German author, psychologist and psychotherapist, translated by different translators. I have investigated the errors from the aspect of the target language, always contrasting the Hungarian translation with the original text. The errors detected in the books investigated are quite varied: they range from typos and spelling errors through word and sentence level problems to mistranslations, and there are errors with implications even beyond that. This raises the problem of the translator's, proof-reader's (if any) and editor's responsibility, which is the focus of this paper.

Keywords: *translation, translation techniques, translator's responsibility, editor's responsibility, translation errors, error types*

¹ ILLÉS MÁRIA
nyelvtanár
Miskolci Egyetem
Idegennyelvi Oktatási Központ
3515 Miskolc-Egyetemváros
iokilles@uni-miskolc.hu

BEVEZETÉS

Amikor a kezünkbe vesszünk egy könyvet és olvassuk, azt gondoljuk, hogy a szerző művét olvassuk. Ha azonban nem magyar nyelven írt a szerző, minden esetben a fordító munkáját tartjuk a kezünkben és azt olvassuk. A fordítás mindenkor feltételezi a fordító nyelvi kompetenciáit, aki magas szinten érti a forrásnyelvet és magát a fordítási tevékenységet is magas szinten képes elvégezni. A könyvesboltban vagy webáruházban böngésző olvasó joggal várja el mindezeket és – mivel jobbat nem tehet –, megbízik a fordítóban. Azonban azt fogadja el, amit a kezében tart, és ha az nem tetszik neki, a szerzőről lesz rossz vélemény. A fordítóról ezt már kevésbé alakítja ki. (KLAUDY 1997: 89) Talán eszébe sem jut, hogy a külföldi szerző és a magyar fordítás között létezik egy köztes személy.

Jómagam is szívesen olvasom külföldi szerzők műveit. Néhány éve az önismeret téma iránt érdeklődöm, és a pszichoszomatikát választottam ehhez eszközként, irodalomként pedig leginkább Ruediger Dahlke német orvos, pszichoterapeuta és Thorwald Dethlefsen német pszichológus, pszichoterapeuta könyveit. Az ő és mások műveit is évek óta olvasom magyar fordításban – természetesen magánemberként. Azonban olvasás közben rendre szemet szúrtak hibák. Olyanok, amelyek az eredeti nélkül is feltűntek és egyszerre javító nyelvtanárrá váltam. Német mint idegen nyelvet tanítok és napi rutin a közvetítő-, ill. íráskészséget mérő feladatok ellenőrzése, javítása is. Így a legtöbb hiba esetében pontosan tudtam, mi szerepelhet az eredetiben, és azt is, miben vétett a fordító. Ezeket a hibákat összegyűjtöttem és rendszereztem, a hibák mennyiségét és típusát tekintve is a teljesség igénye nélkül. (ILLÉS 2018: 161–182, ILLÉS 2018: 54–77) A tanulmány ezeknek szűk keresztmetszete az a cellal, hogy rámutassak elsősorban a fordítónak, de a könyvkiadás többi szereplőjének a felelősségére is, szélesítve ezzel a fordítói kompetenciát.

Így a jelen tanulmány is a fordítói tevékenységet az elkészült, nyomtatásban megjelent, kereskedelmi forgalomban a mai napig is kapható fordítások felől vizsgálja különböző hibatípusok alapján. A magyar példák mellett szükség esetén az eredetit is megadom.

1. A SZERZŐKRŐL

- **Ruediger Dahlke**² (1951) német orvos, pszichoterapeuta, természetgyógyász orvos, ismert író; az egységes szemléletű, teljességre törekvő pszichoszomatika 20. századi megalapítójának tekintik. Saját természetgyógyászati központjában praktizál, képzéseket, szemináriumokat vezet. A pszichoszomatika, alternatív gyógy módok és ezotéria területén számos könyvet írt többek között a táplálkozás, böjt, meditáció, súlyproblémák, félelmek, női egészség, lelki problémák témákban.
- **Thorwald Dethlefsen** (1946–2010) német pszichológus, pszichoterapeuta, az ezoterikus pszichológia egyik legismertebb képviselője, az ezoterikus pszichológia alapítójának tekintik, számos könyv szerzője.

² www.dahlke.at

2. HIBAJAVÍTÁS

Ahogy a fordítási hibákról írt korábbi cikkekben (ILLÉS 2018: 161–182, ILLÉS 2018: 54–77), jelen esetben is KLAUDY (1997: 169) javaslata szerint járok el a hibák összegyűjtésénél: nem javítok bele a szövegbe, hanem külön közlöm az észrevételeimet. Listát készítettem a hibákból (ILLÉS 2018: 161–182, ILLÉS 2018: 54–77), de egyéb megoldásra az általam hibásnak véltek esetében nem teszek javaslatot.

Egy könyv megjelenése előtt az elkészült fordítás több kézen is átmegy, mielőtt nyomdába kerül. Először a forrásnyelvi szöveget a célnyelvivel a kontrollszerkesztő veti össze, aki a hibákat javítja. (KLAUDY 1997: 174) A következő lépés ezután a lektorálás. A lektor az, aki az egyezések és különbségek megállapítását, ezt követően pedig azok javítását elvégzi. A rossz jóvá, de akár a jó jobbá tételét is jelentheti ez. (HORVÁTH 2011: 43) A kiadó pedig ezeknek a szereplőknek a tevékenységét fogja össze, beleértve természetesen a nyomda munkáját is.

3. A HIBAPALETTA ÉS AZ ÉRINTETT KÖNYVEK

3.1. Hibapalletta

Az alábbiakban tekinthetjük át azt a hibapalettát, amelyet a könyvek olvasásakor talált hibákból készítettem. (ILLÉS 2018: 161–182, ILLÉS 2018: 54–77) Összességében tíz könyvről van szó. A vastag betűvel szedettekre a cikk további részében példákat hozok.

1. Formai hibák (tördelés, szerkesztés)
 - a. Tartalomjegyzék
 - b. Táblázat
2. Gépelési hibák
 - a. Betűelütés
 - b. Írásjelek nem megfelelő használata
3. Helyesírási hibák
4. Nyelvtani, nyelvhelyességi hibák
5. Jelentések betoldásának hiánya
 - a. Étel-, ital-, márkaneveknél és reáliáknál magyarázó betoldás
 - b. Rövidítés feloldás nélkül, idegen szavak magyarázat, fordítás nélkül
 - c. A fordító megjegyzései
 - d. A fordítói megjegyzésekben rejlő lehetőségek
6. Fordítói figyelmetlenség
7. Idegen szavak
 - a. Idegen szavak idegen formában
 - b. Idegen szavak vegyes formában
 - c. Idegen szavak magyarul
8. Szószintű fordítási nehézségek
 - a. Tükörfordítás
 - b. Helytelen jelentés(árnyalat)

- c. Jelentés helytelen kibontása: felesleges betoldás
- 9. Nehézségek mondatszinten
 - a. Problémák a mondanivaló megfogalmazásánál
 - b. Mondaton belüli szóismétlés
 - c. Szóismétlés csak a magyar mondatban
 - d. Szóismétlés az eredeti mondatban is
 - e. Kifejezések keveredése
- 10. Szólások fordítása
- 11. Félrefordítás**

3.2. Az érintett könyvek

Az alábbi felsorolásban olvashatóak az érintett művek, azok fordítói, lektora(i), amennyiben van(nak), valamint a kiadók.

Dethlefsen saját könyve:

1. Dethlefsen: *A sors mint esély. Eredendő tudás a teljességről. Bevezetés az ezoterikus pszichológiába*
Fordította: Hajós Gabriella
Mérték Kiadó

A két szerző közös könyve:

2. Dethlefsen–Dahlke: *Út a teljességhez. A betegség jelentése és jelentősége*
Fordította: Hajós Gabriella
Arkánium Kiadó

Dahlke saját vagy más szerzőkkel írt könyvei:

3. Dahlke – Dahlke – Zahn: *Női egészség. A női betegségek üzenetei*
Fordította: Szabó Judit
Bioenergetic Kiadó
4. Dahlke: *A sors törvényei*
Fordította: Szilágyi Eszter
Édesvíz Kiadó
5. Dahlke: *A lélek nyelve a betegség. A kórképek értelmezése és a betegség adta esély*
Fordították: Angster Mária és Sarankó Márta
Mérték Kiadó
6. Dahlke: *Sorsfordulók. Az életválság, a fejlődés lehetősége*
Fordította: Zornánszky Károly
Lektorálta és szakmailag ellenőrizte: Kisfaludy György
Bioenergetic Kiadó
7. Dahlke – Ehrenberger:
Testi és lelki megtisztulás. Salaktalanítás, méregtelenítés, elengedés
Fordította: Szabó Judit
Bioenergetic Kiadó

8. Dahlke–Fasel: *A lélek nyomai. Amiről a kéz és láb vall*
Fordította: Makra Júlia
Bioenergetic Kiadó
9. Dahlke: *Súlyproblémák. A túlsúly és az átlagon aluli súly jelentése és gyógyítása*
Fordította: Szabó Judit
Bioenergetic Kiadó
10. Dahlke: *Holisztikus táplálkozás. Jól egyen, hogy jól legyen*
Fordította: Hoffmann Judit
Bioenergetic Kiadó

Ez a tíz könyv összességében négy kiadó terméke és nyolc fordító munkája. A könyvek közül egyedül a 6. könyvnek van lektora. A sorban a legutolsó könyv a hibapalettát tekintve viszi a pálmát, ugyanis a teljes skálát fel tudja mutatni, így gyakorlatilag megtestesíti az állatorvosi ló fogalmát: „Állatorvosi lóhoz szokás hasonlítani egy jelenséget vagy intézményt, ha az összes elképzelhető hiba, betegség, tünet ki-mutatható rajta.”³ Mindez egy publikus fordításnál, ahol megítélésem szerint zero toleranciának kellene érvényesülnie.

3.3. Példák

A fentiekben felsorolt hibapalettáról jelen esetben csupán kiemelek néhányat.

Szinte hihetetlennek tűnő hiba könyvek esetében az elütés, az elgépelési hiba. Dethlefsen *A sors mint esély* című könyvében azonban hemzsegek az ilyen hibák (1)–(3).

Gépelési hibák

- (1) ... *erre a forrásra nincsen szílsége.* (szüksége) (DETHLEFSEN 2009: 161)
- (2) *Amíg alszik az ember, nem ismeri fel azokat, akik ébren vannak.* (ismeri fel) (DETHLEFSEN 2009: 46)
- (3) *Keresztelő Jánosnak; és né r n elyek Illésnek; némelyek pedig egynek a pró-féták közül.* (némelyek) (DETHLEFSEN 2009: 189)

Helyesírási hibák

Helyesírási hibáknak megítélésem szerint úgyszintén nincs helyük egy kinyomtatott könyvben. Ezek számát a minimálisra, lehetőség szerint nullára kellene csökkenteni. Ugyanabban a könyvben (*Holisztikus táplálkozás*) megtaláltam az *omegát* egy plusz n-nel (4), aztán anélkül, de hosszú ó-val (5), az *okkult*ot három k-val (6).

- (4) *onmega-6* (DAHLKE 2007: 142)
- (5) ... *a mag alfája és ómegája* ... (DAHLKE 2007: 56)
- (6) *okkkult* (DAHLKE 2007: 177)

³ https://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%81llatorvosi_l%C3%B3.

Nyelvtani, nyelvhelyességi hibák

Dahlke már említett *Holisztikus táplálkozás* című könyvéből valók az alábbi példák erre a hibacsoportra: helytelen kérdőszóhasználat: *milyenek-milyennek* (7), az *egyhangúlag* ('ellenvetés nélkül') – *egyhangúan* ('monoton módon') paronimia helytelen alkalmazása a (8). A (9)-ben két hibát is találunk, amelyek közül egyiknek sem volna helye egy nyomtatásban megjelent könyvben, hiszen mindkettő helytelen, bár a köznyelv így használja. A könyvben gyakorlatilag csak a *kéne* alak fordul elő a helyes *kellene* helyett, valamint lemaradt a főnévi igenév ragja is: *állnia* lenne a helyes.

- (7) „**Milyenek** találta a sztéket?” kérdezte a pincér. (DAHLKE 2007: 115)
- (8) Ezt már hosszú ideje tudták, és táplálkozási körökben **egyhangúan** a teljes értékű szénhidrátokat javasolták. (DAHLKE 2007: 139)
- (9) Még az ilyen intézkedések vagy akár egy böjt-salaktalanító kúra előtt első helyen **kéne állni** annak, hogy készüljünk neki saját életritmusunknak és a megfelelő stressz-szintnek. (DAHLKE 2007: 90)

Szósztintű fordítási nehézségek

Erre a fordítási hibára több példát is hoztam, a példák három különböző könyvből valók, sőt három különböző fordító követte el őket.

A (10) példánál nem megfelelő jelentésárnyalatot választott a fordító a *Holisztikus táplálkozás* című könyvben: szóhasználatunk szerint élénk kereskedelmet folytatunk és nem *lendületeset*.

Az *erdőhalál* (11) a környezetvédelem témaköréhez tartozó szakszó, tipikus hiba, hallgatók is elkövetik rendre. Mégis úgy gondoltam, hogy *A sors törvényei* című könyv fordítója veszi a fáradságot és utánanézi a megfelelő szónak, hiszen azt mi erdőpusztulásnak hívjuk. De sajnos nem bántotta a fülét.

A három közül a legérdekesebb hiba megítélésem szerint a harmadik (12), a *Sorsfordulók* című könyvben találtam. A német *Schwellenland* mintájára már sajnos egyre elterjedtebb nálunk is a *küszöbállam*, *küszöbország* szó, amely a német szó tükörfordítása, egyébként a feltörekvő országokat jelenti. Ugyanezt a fordítási technikát, a tükörfordítást választotta a fordító az eredetiben szereplő *Schwellenrituale* szóra is. Néhány kattintás az interneten és szinonimákon keresztül meglelt volna a *beavatási szertartás*.

- (10) ..., mert az USA iskoláinak udvarán már **lendületes** kereskedelmet üznek ... (DAHLKE 2007: 170)
- (11) Az **erdőhalál**, ami a nőies pólus elnyomásának egyik tragikus eredménye, ... (DAHLKE 2010: 217)
- (12) Nálunk a specifikusan női **küszöbszertartások** azért is kevésbé ismeretesek, ... (DAHLKE 2011: 153)
Spezifisch weibliche **Schwellenrituale** sind wohl auch deshalb bei uns relativ unbekannt, ... (DAHLKE 2002: 215)

Félrefordítás

A nyelvtanítás során legsúlyosabb hibának a félrefordítást tartjuk. Ez az a hiba, amikor a tartalom csorbul, amikor a célnyelvi olvasó mást kap, mint a forrásnyelvi. De előfordulhat az is, hogy nemcsak más, hanem félrevezető vagy akár érthetetlen információt kap az olvasó. Erre is találtam hibát, sajnos nem is egyet.

A (13) példánál *A lélek nyelve a betegség* című könyv olvasása közben – tehát az eredeti nélkül – csak egy hiba tűnt fel: mi az, hogy *küszöb alatt*? Ez azonnal felkelte az érdeklődésemet, de nem tudhattam, mi van az eredeti mondatban. Amikor megvettem az eredetit és utánanéztem, kiderült, hogy a kétnyelvű szótár valóban nem segíthette a fordítót, de az egynyelvűben megvolt a megoldás: átvitt értelemről van szó, a küszöb a tudatunk, tehát tudat alatt. Az eredetivel való összevetéskor azonban feltűnt egy másik hiba is, ugyanis a szerző a német nyelvről beszél és nem a *németekről*.

- (13) ..., hogy **a németekben küszöb alatt** negatív beállítódás uralkodik az érett nőiséggel szemben. (DAHLKE 2011: 326)
 ... daß **im Deutschen unterschwellig** negative Einstellungen gegenüber reifer Weiblichkeit herrschen. (DAHLKE 2000: 336)
- (14) **A vonal alatt** több vízbe kerül, mint amennyit bevisz. (DAHLKE 2007: 178)
Unter dem Strich kostet es mehr Wasser, als es bringt. (DAHLKE 2006: 248)

A (14) példa mondata az érthetetlen kategóriába tartozik, és itt most nem a küszöb-ből, hanem egy vonallal gyűlt meg a *Holisztikus táplálkozás* fordítójának a baja (*Strich* – *vonat*). Itt elég lett volna a kétnyelvű szótárt lapozgatnia és a kifejezések között keresgélnie. Az *unter dem Strich* valóban azt jelenti szó szerint, hogy *a vonal alatt*. Átvitt értelemben azonban azt, hogy 'összegezve'. Ugyanis a szerző arról beszél itt, hogy bizonyos italok el-, ill. kivonják a szervezetből a vizet, pedig azt hihetnénk, hogy vízhez jutunk velük. A mondat ennek a gondolatnak az összegzése.

Ezen a ponton vissza kell térnünk egy gondolat erejéig a **bizalom**hoz. Ahogy említettem az elején, az olvasó nem tehet mást, mint megbízik a fordítóban. Azonban a szerzőnek is ezt kell tennie, hiszen amikor megköti a szerződést és a kiadónak odaadja a jogot a könyv fordítására, nincs más lehetősége. A fordítás, a könyvkiadás minden szereplőjében meg kell tehát bízni mindkét oldalnak: szerzőnek és olvasónak egyaránt. Egyszerűen nem tehetnek mást.

A kitérő után térjünk vissza az eredeti gondolatmenethez, a hibákhoz. Fentebb az áll, hogy a fordítás során a legsúlyosabb hiba, ha félrefordítunk. Létezik azonban megítélésem szerint ennél is súlyosabb, amelyet, ha a fordító elkövet, csorbul a szerző szakmai tekintélye. Ha a fordító nem a megfelelő szakkifejezéseket használja a tartalom átadására, a szerzőt szakszerűtlennek tünteti fel. Sajnos erre is találtam példát és sajnos nem is csak egyet.

A szerző ellehetetlenítése – ezoterikus íróként

A bevezetőben szerepel, hogy Ruediger Dahlké nemcsak (természetgyógyász) orvosként, pszichoterapeutaként, jegyzik, hanem ezoterikus íróként is. A *Holisztikus táplálkozás* című könyvben a fordító többször hagyja kifejtetlenül a példákban vastagon szedett kifejezéseket: *középbe hozzák, a közép megtalálásakor, tartani a közepet* (15)–(17). Így az ebben a témában járatlan olvasó nem is fogja megtudni, hogy itt a belső középpontunknak, a belső egyensúlyunknak a megtalálásáról és megtartásáról van szó.

- (15) *Ezenfelül megmutatja, hogy mit kellene kerülni, és mit kellene előnyben részesíteni a megfelelő típusoknak ahhoz, hogy életüket jobban a középbe hozzák.* (DAHLKE 2007: 99)
- (16) *Bázisos ital, Bázisos recept a közép megtalálásához.* (DAHLKE 2007: 3, 177)
- (17) *Az ideális, mert a legegyszerűbb volna a semleges középső helyzet, mert akkor mindkét oldalt szinte tetszés szerint igénybe vehetnénk, és könnyebben tudnánk tartani a közepet.* (DAHLKE 2007: 95)

Müller Péter író, „a hazai spirituális irodalom egyik legismertebb alakja”⁴ így csinálja: egy magyarázó betoldással teszi érthetővé a gondolatot (18).

- (18) *Megtalálni a közepet, az optimális egyensúlyt.* (MÜLLER 2007: 299)

Sajnos a fordító itt sem vette fáradságot, hogy utánanézzon a könyvespolcokat megtöltő nagy mennyiségű szakirodalomban, s a megfelelő kifejezéseket megtalálja.

A szerző ellehetetlenítése – orvosként

Ruediger Dahlke azonban alapvetően orvos és könyveit – legyenek azok bármilyen témájúak – egy orvos szemléletével (is) írja, orvosként gondolkodik és természetesen a megfelelő szakszerűséget is megtaláljuk a könyveiben. Teljesen érthető módon, hiszen a bőrből senki nem tud kibújni.

Két könyvében is találtam azonban olyan kifejezéseket, amelyek őt orvosként ellehetetlenítik el. Ahogy a bevezetőben áll: az olvasó attitűdje meglehetősen egyszerű; ha a könyv nem tetszik neki, a szerzőről alakítja ki a negatív véleményt (KLAUDY 1997: 89). Az átlagembernek minden bizonnyal nem jut eszébe, hogy közte és a szerző között jónéhány szereplő van, aki(k)nek a kezén a fordítás átmegy. De mi van akkor, ha hiányoznak ezek a szereplők (kontrollszerkesztő, lektor), vagy – *horribile dictu!* – közülük senki nem veszi észre, hogy a könyv szakszerűtlen részeket tartalmaz? Az olvasó szemében a szerzőn csattan az ostor, övé a felelősség.

⁴ [https://hu.wikipedia.org/wiki/M%C3%BCller_P%C3%A9ter_\(%C3%ADr%C3%B3\).](https://hu.wikipedia.org/wiki/M%C3%BCller_P%C3%A9ter_(%C3%ADr%C3%B3).)

Ez történt több helyen *A lélek nyelve a betegség* című könyvében is. A Parkinson-kór leírásánál néhány oldal különbséggel a dopamin kétszer *átvevőanyag*, egyszer *átvivőanyag* (19)–(20). Joggal kérdezheti az olvasó: akkor most tudja a szerző, vagy nem tudja? Átvevő vagy átvivő? Pedig a szerző mindháromszor átvivőt írt. Ugyan háromféleképpen tette ezt, de ha a német nyelvben ennyi lehetősége van, miért ne használja?

- (19) *Orvosilag bizonyított, hogy a középagy adrenerg ideg-összeköttetéseiben lévő **átvevőanyag** hiányáról van szó. Ez az **átvevőanyag** a dopamin.* (DAHLKE 2011: 197–198)
*Medizinisch gesichert ist ein Mangel an **Überträgerstoff** zwischen adrenergen Nervenverbindungen, dem sogenannten **Neurotransmitter** Dopamin, im Mittelhirn.* (DAHLKE 2000: 203)
- (20) *Úgy tűnik, mintha a dopamin, az adrenerg **átvivőanyag** fogyott volna el a túlzott aktivitás következtében.* (DAHLKE 2011: 202)
*Es scheint so, als wäre das Dopamin, jene adrenerge **Überträgersubstanz**, durch die Überaktivität erschöpft.* (DAHLKE 2000: 208)

Egy másik példa ugyanebből a könyvből. A női mell problémáival foglalkozó fejezetben találtam az alábbi kifejezést (21).

- (21) *Ahogy a gyermek fejlődik a méhben, megnagyobbodik a mell is, a szülést követően a tej **belövésével** pedig feszesen megtelik.* (DAHLKE 2011: 323)

Amikor közel három évtizeddel ezelőtt a gyermekeimet szültem, ezt úgy mondták, hogy a tej belövell. Ez volt az egyik szakszó, amit meg kellett tanulnunk. A könyvben pedig az áll: *a tej belövésével*. Belövik a tejet – ezen elgondolkodtam, majd arra jutottam, hogy a nyelvhasználat akár változhatott is ennyi év alatt. Nem hagyott nyugodni a kíváncsiságom és megkérdeztem nőgyógyász főorvos barátunkat, hogy mondják ezt ma. Azt mondta: pontosan úgy, ahogy harminc évvel ezelőtt. A fordító hölgy azonban nagy valószínűséggel nem rendelkezett ezzel az élettapasztalattal, a szótárak sem segítettek, de nem is nézett utána. Így azonban azt érte el, hogy a szerző szakmaisága ismét megkérdőjeleződött.

A következő példa a sorban a (22), amely a szerzőt szakemberként hozza hátrányos helyzetbe, Dethlefsen és Dahlke közös könyvéből, az *Út a teljességhez* címűből való.

- (22) *...; a testben mindenütt saját támaszpontokat épít ki (metasztázis = **áttétel**).* (DETHLEFSEN – DAHLKE 1991: 406)
... und überall eigene Stützpunkte aufbaut (Metastasenbildung). (DETHLEFSEN – DAHLKE 1990: 293)

Ahogy a *Nyelv és tudomány* portál, a nyest.hu fogalmaz: „mi is tapasztaltuk, hogy az áttét és az áttétel szavak a ’metasztázis, a daganatos betegség áttérjedése más szervekre’ és a ’fogaskereknek összekapcsolása erő átvitele céljából’ jelentések között

össze-vissza ingadoznak.”⁵ Itt is erről van szó: azonban a fordító nemcsak hogy fél-refordított, hanem az orvos szerzőt szakmailag lehetetlenítette el.

Ez utóbbi példák esetében az olvasó, aki a fordító személyére aligha gondol olvasás közben, pusztán azt tudja, ha tájékozott, hogy végül is egy orvos könyvét olvassa, és joggal gondolhatja, hogy a szerző nem áll épp a helyzet, ez esetben a szakmája magaslatán, ha nem tudja, hogy a dopamin átvivő és nem átvevő anyag, a tej belövell és nem belövik, a rákos sejtek terjeszkedését áttétnek hívják és nem áttételnek. Számára ezzel leértékelődhet az író, pedig csupán egy köztes személy vétett, az, aki a két nyelv között alacsony minőségben közvetített. Ezek az esetek a napnál világosabban megmutatják, hogy mekkora a fordító felelőssége. De legalább ekkorát, ha nem nagyobb felelősséget visel a kiadó, amely a munkálatokat összefogja, összehangolja. Ha hiányoznak a köztes személyek (kontrollszerkesztő, lektor), vagy éppen vannak, csak a munkájukat alacsony színvonalon végzik, akkor a minőség erősen csorbat szenved.

ÖSSZEGZÉS

Összegzésül újra ki kell térnünk a **bizalom** kérdésére. Ahogy fentebb is áll, mindkét fél bizalmát élvezzi a kiadó: az olvasóét és a szerzőét. Azonban amíg az olvasó „pusztán” egy gyenge vagy gyengébb minőségű könyvet kap, addig a szerzőnek a szakmai hírneve forog kockán. A szerző, Dahlke teszi a dolgát terapeutaként, szemináriumvezetőként, könyvszerzőként, böjtökísérőként, előadóként stb. és azt gondolhatja, hogy a könyvei kapcsán a magyarországi dolgai is rendben mennek. Azonban ez közel sincs így, legalábbis nem minden könyve esetében. A könyvfordítás szereplőit, nemcsak a fordítót, hanem valamennyit erkölcsi felelősség is terheli, felelősséggel tartoznak a szerző személyét, szakmai hírnevét illetően. Így a fordítói kompetenciátár az **erkölcsi felelősséggel** egészül ki.

IRODALOM

- [1] Horváth Péter Iván (2011). *A szakfordítások lektorálása. Elmélet és gyakorlat.* Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához, Budapest: Tinta Könyvkiadó, p. 117., file:///C:/Users/Admin/Downloads/TAMOP-4_2_5-09_A_szakforditasok_lektoralasa.pdf (letöltés: 2017. 06. 26.).
- [2] Illés Mária (2018). Fordítási hibák Ruediger Dahlke és Thorwald Dethlefsen könyveiben. *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények* XI. évf., pp. 161–182.
- [3] Illés Mária (2018). Fordítási hibák Ruediger Dahlke és Thorwald Dethlefsen könyveiben II. *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények* XIII. évf., pp. 54–77.
- [4] Klaudy Kinga (1997). *Fordítás I. Bevezetés a fordítás elméletébe.* Budapest: Scholastica.

⁵ <https://www.nyest.hu/hirek/attet-vagy-attetel>.

FORRÁSOK

- [1] Dahlke, Margit, Dahlke, Ruediger, Zahn, Volker (2013). *Női egészség. A női betegségek üzenetei*. Budapest: Bioenergetic Kiadó.
- [2] Dahlke, Ruediger (2010). *A sors törvényei*. Budapest: Édesvíz Kiadó.
- [3] Dahlke, Rüdiger, Ehrenberger, Doris (2001). *Testi és lelki megtisztulás. Méregtelenítés, salaktalanítás, elengedés*. Budapest: Bioenergetic Kiadó.
- [4] Dahlke, Ruediger, Fasel, Rita (2010). *A lélek nyomai. Amiről a kéz és a láb vall*. Budapest: Bioenergetic Kiadó.
- [5] Dahlke, Rüdiger (2009). *Súlyproblémák. A túlsúly és az átlagon aluli súly jelentése és esélyei*. Budapest: Bioenergetic Kiadó.
- [6] Dahlke, Rüdiger, Neumays, Dorothea (együttműk.) (2007). *Holisztikus táplálkozás. Jól egyen, hogy jól legyen!* Budapest: Bioenergetic Kiadó.
- [7] Dahlke, Ruediger, Neumays, Dorothea (Mitarb.) (2006). *Richtig essen. Der ganzheitliche Weg zu gesunder Ernährung*. München: Knaur Verlag.
- [8] Dahlke, Ruediger, Dahlke, Margit (közreműk.), Hössl, Robert (közreműk.) (2011). *Sorsfordulók. Az életválság, a fejlődés lehetősége*. Budapest, Bioenergetic Kiadó.
- [9] Dahlke, Ruediger (2002). *Lebenskrisen als Entwicklungschancen. Zeiten des Umbruchs und ihre Krankheitsbilder*. München: Wilhelm Goldmann Verlag.
- [10] Dethlefsen, Thorwald (2009). *A sors mint esély. Eredendő tudás a teljességről. Bevezetés az ezoterikus pszichológiába*. Budapest: Mérték Kiadó.
- [11] Dahlke, Ruediger, Dr. med. Fricke, Peter (együttműk.), Dr. med. Hößl, Robert (együttműk.) (2011). *A lélek nyelve a betegség. A kórképek értelmezése és a betegség adta esély*. Budapest: Mérték Kiadó.
- [12] Dahlke, Ruediger, Dr. med. Fricke, Peter (Mitarb.), Dr. med. Hößl, Robert (Mitarb.) (2000). *Krankheit als Sprache der Seele. Be-Deutung und Chance der Krankheitsbilder*. München: Orbis Verlag.

INTERNETES FORRÁSOK

- [1] Dethlefsen, Thorwald, Dahlke, Rüdiger (1991). *Út a teljességhez. A betegség jelentése és jelentősége*. Budapest: Arkánum, <http://eudoxia.pokhalo.hu/Ut%20a%20teljesseghez.pdf> (letöltés: 2016. 03. 25.).
- [2] Dethlefsen, Thorwald, Dahlke, Rüdiger (1990). *Krankheit als Weg. Deutung und Bedeutung der Krankheitsbilder*. München: Wilhelm Goldmann Verlag,

-
- [3] www.borbas.ch/frameless/PDF/Kostenlose%20PDF/krankheit-als-weg.pdf
(letöltés: 2017. 06. 26.)
 - [4] <https://hu.wikipedia.org>
 - [5] www.dahlke.at
 - [6] www.nyest.hu